

ULEPIONE Z GLINY I SŁOŃCA / HECHAS DE BARRO Y SOL

ANTOLOGIA POLSKO-PERUWIAŃSKA (WARSZAWA 2023)

Barbara Stelingowska

Uniwersytet w Siedlcach

Wydział Nauk Humanistycznych

Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa

barbara.stelingowska@uph.edu.pl

ORCID: 0000-0001-7324-1452

Streszczenie: Antologia poezji polsko-peruwiańskiej „Ulepione z gliny i słońca” stanowi pomost łączący 30 poetek (15 z Polski i 15 z Peru) pochodzących z różnych grup społecznych. Elementem wspólnym jest chęć dialogu i współpracy, tworząca przestrzeń, w której różnorodność staje się źródłem inspiracji. W tomie różnice kulturowe postrzegane są jako szansa na dialog, wzajemne poznanie i zrozumienie różnych perspektyw. Poezja staje się miejscem odkrywania wspólnych ludzkich emocji i dążeń. Tom stanowi ważne miejsce spotkania różnych kultur i języków, tworząc inspirujący i różnorodny przekaz literacki.

Słowa kluczowe: poezja, Peru, Polska, tłumaczenie, wielokulturowość, wspólnota poetycka

“MADE OF CLAY AND SUN”. POLISH-PERUVIAN ANTHOLOGY

Abstract: The anthology "Made of Clay and Sun" of Polish-Peruvian poetry is a bridge connecting 30 poets (15 from Poland and 15 from Peru) coming from various social groups. The common element is the willingness to dialogue and cooperation, creating a space where diversity becomes a source of inspiration. In the volume, cultural differences are perceived as an opportunity for dialogue, mutual knowledge and understanding of different perspectives. Poetry becomes a place where common human emotions and aspirations are discovered. The volume is an important meeting point of various cultures and languages, creating an inspiring and diverse literary message.

Keywords: poetry, Peru, Poland, translation, multiculturalism, poetry community

Recenzowana antologia – jak zauważa Katarina Lavmel, inicjatorka i koordynatorka prac nad tomem – „[...] powstała w efekcie spotkania i poetyckiej wymiany myśli w Granadzie. Tam, ponad dwa lata temu, podczas prezentacji antologii polsko-hiszpańskiej *Logos* wydanej pod egidą [...] Polsko-Iberyjskiego Stowarzyszenia *Arendi Cultural* z Portugalii, wraz z poetami z Malagi i Granady czytaliśmy

polskie i hiszpańskie wiersze. Solidarna poezja, słowa z misją wsparcia dla kobiet zmagających się z nowotworem piersi”¹. W takich okolicznościach zrodził się pomysł napisania wspólnej polsko-peruwiańskiej książki dedykowanej osobom, które walczą z trudną codziennością, z chorobą, przede wszystkim z depresją w Polsce, w Peru i na całym świecie. Autorki tomu wierzą, że poezja może stać się siłą, manifestem, światłem, ponieważ słowo ma sprawczą moc.

Tę wartość poetyckiego obrazowania stara się przekazać trzydzieści poetek (15 z Polski i 15 z Peru), które odpowiedziały na zaproszenie włączenia do projektu i zechciały w nim uczestniczyć. Należą do nich: Teresa Bachleda-Kominek, Małgorzata Anna Bobak Kończowa, Katarzyna Dąbecka, Czesława Długoszek, Izabella Teresa Kostka, Alicja Maria Kuberska, Beata Kulaga, Katarina Lavmel, Daria Danuta Lisiecka, Krystyna Mazur, Anna Maria Mickiewicz, Małgorzata T Skwarek-Gałęska, Wanda „Dusia” Stańczak, Teodozja Świdowska, Małgorzata Wątor oraz Nora Alarcón, Lourdes Aparición, Janet Aznarán, Gloria Cáceres Vargas, Roxana Crisólogo Correa, Rocío Hervias Rodríguez, Isabel Matta, Gloria Mendoza Borda, Giovanna Pollarolo, Erica Quintana Rayos, Leda Quintana Rondón, Navale Quiroz Cano, Mary Soto, Patricia Temple, Mercedes Tinoco Obregón.

Nad sfinansowaniem i opracowaniem całości czuwała Katarina Lavmel – Prezes Stowarzyszenia Polsko-Iberyjskiego *Arendi Cultural* ACAPI, książka zaś została wydana w ramach stypendium kulturalnego Starostwa Powiatowego w Słupsku oraz Stowarzyszenie Polsko-Iberyjskie *Arendi Cultural* ACAPI. *Ulepione z gliny i słońca* staje się dialogiem współczesnych poetek pochodzących z różnych części świata, które chociaż nie mogą się realnie spotkać, porozmawiać i podzielić – ofiarują z siebie to, co je określa – poezję i zawarte w niej emocje.

Obok twórczości, która stanowi siłę łączącą i wyraźnie wyodrębniającą się w kontekście omawianego zbioru literackiego, znaczącą rolę odgrywa również płęć, która splata się z biogramami poetek, wpływa na charakter ich twórczości oraz stanowi istotny element wybrzmiewający z treści prezentowanych wierszy. Współcześnie, fenomen popularyzacji i wyeksponowania kobiecości, jak również celowe uwzględnianie roli kobiet w perspektywie historycznej, wykracza poza obszar literatury, obejmując szerokie spektrum dziedzin życia.

W obecnych czasach, obserwujemy rosnącą popularność koncepcji kobiecości oraz aktywne dążenie do jej podkreślenia. To zjawisko nie ogranicza się jedynie do sfery literatury². Równie istotne jest w innych dziedzinach życia społecznego, gospodarczego i kulturowego. Wskazuje się na rosnącą obecność kobiet w różnych zawodach i dziedzinach, które uległy feminizacji. Kobiety zyskały swo-

¹ *Ulepione z gliny i słońca / Hechas de barro y sol. Antologia polsko-peruwiańska*, red. Katarina Lavmel, przekład Ada Trzeciakowska, Warszawa 2023, s. 5.

² Zob. więcej na ten temat: Magdalena Śniadecka-Kotarska, *Kobieta w historii Peru*, Warszawa 2010.

bodę w prowadzeniu biznesów, osiągnięciu sukcesów ekonomicznych, a także uczestnicząc aktywnie w życiu politycznym i społecznym.

Warto zaznaczyć, że obecnie kobiety czerpią korzyści z rozszerzonych wolności, zarówno w aspekcie prawnym, jak i ekonomicznym, co pozwala im działać w sposób swobodny i niezależny. Ten dynamiczny rozwój sprawia, że obecność i wpływ kobiet w społeczeństwie stanowią znaczący aspekt nie tylko wspomnianego zbioru literackiego, ale również całego kontekstu społecznego i kulturowego w XXI wieku.

Ta wolność manifestuje się na różne sposoby w prezentowanej antologii, co warto przedstawić w poniższych przykładach, w których kobieta chce: „poznać nienazwane / uwierzyć nie widząc / odzyskać nadzieję / poczuć miłość” (*Katedra*), „teraz / buntuje się / zrywa niewidzialne / uczy się wolności / najpierw w słowie” (*Kobieta*); ma świadomość, że: „Jeszcze / pachnąca rajem Nie odegrałam/ ostatniej roli” (*Ciąg dalszy nastąpi*); ma poczucie własnej wartości: „odrzucaam pierdoły a priori” (*Dziecięca radość poety nie jest trendy*), „ja dojrzała kobieta nie tamta dziewczyna” (*Jestem...*), „jestem pieśnią kwitnącą [...] uskrzydloną przez czas” (*Pieśń*); pragnie być: „I ja, ja chcę być sercem deszczu / by śnić ciebie” (*Serce deszczu trzepocze*), „pijana twoim oddechem” (8); przekazuje prawdę: „kto się uczy / nawet będąc kobietą, odniesie sukces” (*Marzenie kupca*); czuje swoje ciało w bólu i cierpieniu (*Ciało bólu, Od Pana*) oraz w odczuwanych pieszczotach: „coraz bardziej wyciekam – z ciebie życie” (*Mijanie*), „otwierasz mnie delikatnie / jak słodkie coś / czego nigdy / w swoich ustach / nie miałeś” ([inc.] *** *Isniące krople*); odczuwa pragnienia egzystencjalne: „dźwigam swoje kamienie/ Chcę domknąć nareszcie wiesz, którym żyję/ I nie mogę” (*Sztuka żeglowania*); jest świadoma swojej przeszłości: „ulepiłam się z gliny i słońca” (*Dorastałam na pustyni*) i przyszłości: „Będę jedną, wieloma, żadną nieważką, niewidzialną, pełną” (*Miejski motyl*). Najpiękniejszą kobiecą manifestację przynosi wiersz *Kobieta* Wandy „Dusi” Stańczak, który warto przywołać w całości. W utworze tym odsłania się pełnia kobiecych potencjałów:

Uśmiechem **otwiera**
każde drzwi
niszczy blokady
i **łamie** szyfry
zamyka okna na
niepokoje i troski
jej aura **przenika**
do najgłębszych
zakamarków duszy
słabości **upina**
artystycznie w moc
nie do pokonania

kiedy **kocha**
pod dotykiem
jej spojrzenia
umiera dokoła
szarość i brzydota³.

Z recenzowanego tomu wyłania się radykalność, determinacja oraz stanowczość kobiecego działania. Te cechy narodziły się w kontekście krytyki i transformacji przestarzałego modelu wychowania i edukacji. W efekcie tego procesu narodziła się nowa odmiana wspólnoty, którą można określić jako „siostrzane powinowactwo”. To pojęcie uosabia ducha jednoczenia, wzajemnego wsparcia oraz integracji kobiet w kontekście rozwoju literackiego⁴.

Warto zwrócić uwagę, że omawiany tom poezji stanowi nie tylko wyraz artystycznego wyrażenia, ale również reprezentuje bardziej globalny trend zmiany społecznej i kulturowej. Zmiana ta związana jest z przewartościowaniem tradycyjnych ról i oczekiwań wobec kobiet, co wyraża się w ich aktywizmie, tworzeniu wspólnoty oraz budowaniu poetyckiej tożsamości. Omawiany proces przyczynia się do kształtowania nowych, bardziej równoprawnych relacji społecznych. Owa radykalność, determinacja i stanowczość kobiecego działania w kontekście literatury stanowią jedynie wyraz ducha przemian, które zachodzą w szerszym spektrum życia społecznego i kulturalnego.

Tom poezji polsko-peruwiańskiej stanowi niepowtarzalny zbiór, obrazujący różnorodne perspektywy, doświadczenia oraz style literackie. Zróżnicowanie kulturowe, które wyraża się w twórczości autorek, jest głęboko zakorzenione w tradycjach, historii i obyczajach obu krajów, co stwarza fascynującą przestrzeń dialogu, umożliwiającą oswojenie się z odmiennymi perspektywami, otwarcie na poznanie oraz zrozumienie różnych punktów widzenia, a także wyrażenie uniwersalnych ludzkich doświadczeń.

Dodatkowym walorem tej antologii jest zachowanie oryginalności i specyfiki językowej zarówno w języku polskim, jak i hiszpańskim – a nawet co należy podkreślić, tłumaczenia uwzględniają język keczua – co przyczynia się do jej wielojęzycznej i międzykulturowej natury. Tematyka omawianego tomu jest bogata i różnorodna, a wielogłosowość w poezji stanowi kluczowy element, który nadaje jej indywidualności. Poetki w swoich utworach podejmują różnorodne kwestie, po-

³ *Ulepione z gliny i słońca / Hechas de barro y sol. Antologia polsko-peruwiańska*, dz. cyt., s 38. Podkreślenia autorki recenzji.

⁴ Zob. *Kobiety we współczesnej Europie. Rola i miejsce kobiet na rynku pracy, w polityce i w społeczeństwie*, red. Magdalena Musiał-Karg, Toruń 2009; Ewa Kraskowska, *O tak zwanej „kobiecości” jako konwencji literackiej*, w: *Krytyka feministyczna: siostra teorii i historii literatury*, red. Grażyna Borkowska, Liliana Sikorska, Warszawa 2000 i in.

cząwszy od spraw uczuciowych, takich jak miłość, tożsamość, doświadczenia osobiste i intymność, aż po kwestie o charakterze społecznym i kulturowym, odzwierciedlając w ten sposób swoje głęboko ukierunkowane emocje i refleksje. Tom ten tworzy przestrzeń do refleksji nad tym, co łączy, nie dzieli, a wielość perspektyw poetyckich wpisuje się w ducha kobiecej wspólnoty literackiej.

Oprócz podejmowanej tematyki, autorki omawianego tomu wyróżniają się również wyjątkową kreatywnością językową, widoczną w eksperymentach z językiem i formą poetycką. Wykorzystują dostępne narzędzia stylistyczne oraz inne formy wyrazu, takie jak gra słowami, celem nadania swoim wierszom głębi i ekspresji.

Antologia poezji polsko-peruwiańskiej pełni istotną rolę w budowaniu mostów między różnymi grupami społecznymi. Inspiruje do dialogu i zachęca do współpracy, tworząc przestrzeń, w której różnorodność staje się źródłem inspiracji. Różnice kulturowe są tu postrzegane jako okazja do otwartego dialogu, wzajemnego poznania i zrozumienia odmiennych perspektyw. To także miejsce, w którym odkrywa się wspólne ludzkie emocje i dążenia. Dlatego omawiany tom nie ogranicza się jedynie do zbioru wierszy, lecz stanowi istotne centrum spotkań różnych kultur i języków, tworząc inspirujący i różnorodny przekaz literacki.

Dane kontaktowe / Contact details:

Barbara Stelingowska

Uniwersytet w Siedlcach

Wydział Nauk Humanistycznych

Instytut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa

E-mail: barbara.stelingowska@uph.edu.pl